

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci žalobce **M. V.**, zastoupeného advokátkou JUDr. Soňou Pechovou se sídlem Horská 97, Trutnov, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení** se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 2. 2005 č. j. 21 Ca 261/94 - 198,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce podal včas kasační stížnost proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 2. 2005 č. j. 21 Ca 261/94 - 198, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 23. 2. 1993 č. 610 327 0712 a rozhodnuto o nákladech řízení.

Z odůvodnění napadeného rozsudku vyplývá, že žalovaná shora uvedeným rozhodnutím odňala žalobci podle ust. § 96 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ode dne 4. 3. 1993 invalidní důchod a současně od téhož data odňala podle § 172 odst. 1 téhož zákona výchovné na dítě. Tímtež rozhodnutím žalovaná přiznala žalobci od stejného dne částečný invalidní důchod ve výši 2318 Kč.

Toto rozhodnutí žalobce napadl opravným prostředkem a požádal o jeho přezkoumání s tím, že jeho zdravotní stav se zhoršil proti době přiznání plného invalidního důchodu.

Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 2. 11. 1995 opravnému prostředku nevyhověl a napadené rozhodnutí jako věcně správné potvrdil. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze tento rozsudek zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení s tím, že v dosavadním řízení nebyly prokázány zákonné podmínky pro odnětí invalidního důchodu v roce 1993. Uložil krajskému soudu, aby v dalším řízení doplnil dokazování ohledně zdravotního stavu a pracovní schopnosti žalobce v době vydání napadeného rozhodnutí, aby bylo možné jednoznačně určit, zda u žalobce došlo ke zlepšení zdravotního stavu a tím i rozšíření jeho pracovní schopnosti o zaměstnání, která nelze již považovat za zcela nepřiměřená jeho dosavadnímu zaměstnání, anebo zda od samého počátku se jedná o posudkový omyl a důchod byl přiznán neprávem, nebo zda nejsou naplněny žádné z uvedených předpokladů a dávka proto po právu náleží i nadále.

Po doplnění dokazování Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 18. 2. 1999 potvrdil rozhodnutí žalované. Opřel se o shodné posudkové závěry Posudkových komisí MPSV ČR v Hradci Králové a v Ostravě, podle nichž původní přiznání plného invalidního důchodu podle § 29 odst. 2 písm. c) zákona č. 100/1988 Sb. bylo posudkovým omylem, kdy u žalobce nebylo indikováno ze zdravotních důvodů vyřazení z prací v podzemních dolech, a to ani v roce 1990, ani v době následující, tedy, že původní uznání tzv. plné stavovské invalidity bylo nadhodnocené a mylné.

Žalobce napadl tento rozsudek odvoláním. Poukázal na to, že z protokolu PK OSSZ v Trutnově ze dne 25. 9. 1992 vyplývá, že k odnětí plné invalidity došlo z důvodu zlepšení zdravotního stavu v porovnání se stavem v roce 1990 a z důvodu odkazu na zákon č. 306/1991 Sb. Až když znalecká posouzení MUDr. V. a další vyšetření prokázala opak, odnětí plného invalidního důchodu bylo odůvodňováno jinak. Prohlášení o posudkovém omylu považuje za účelové, když tento názor se poprvé objevil až po rozhodnutí odvolacího soudu. Původní posudky z let 1992 a 1993 o posudkovém omylu nikdy nehovořily. Žalobce dále uvedl, že v roce 1990 pracoval v 8. kvalifikační třídě, měl praxi, vykonával práci předáka, měl speciální zkoušky na důlního záchranáře. Namítl, že nebyly vyhodnoceny jeho vysoké výdělky v letech 1987 - 1989.

Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 12. 4. 2000 napadený rozsudek zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Konstatoval, že mezi účastníky nejsou pochybnosti o důvodnosti přiznání tzv. stavovského invalidního důchodu v roce 1990. Uložil krajskému soudu doplnit dokazování vyžádáním znaleckého posudku ohledně zdravotního stavu žalobce k roku 1993 za účelem zjištění rozsahu zdravotních předpokladů pro výkon možných rekomandovaných zaměstnání v době k datu vydání napadeného rozhodnutí, a dále objasnit, zda a jak mohla být v roce 1993 i v doporučených zaměstnáních využita odborná a úzce zaměřená kvalifikace žalobce jako horníka-raziče. Dále uložil, že je třeba najisto postavit otázku, jakou kvalifikační třídu žalobce dosáhl a v tomto směru doplnit dokazování.

Krajský soud doplnil dokazování nejprve o zjištění, jaké kvalifikační třídy žalobce dosáhl. Zjistil, že v lednu-únoru 1988 byla žalobce na dole J. Š. zařazen do 6. osobní třídy, v březnu na téměř dole do 4. osobní třídy. Od května 1988 pracoval na dole Z. N. a do listopadu byl zařazen do 5. osobní třídy. Od prosince 1988 byl zařazen do 6. osobní třídy.

Krajský soud dále zjišťoval, jakého průměrného hodinového výdělku žalobce dosáhl v letech 1988 a 1989. Tento výdělek se pohyboval v rozmezí od 32,45 Kč do 38,64 Kč.

Ze zprávy VÚD vyplynulo, že získání průkazu předáka pro vedení důlních děl ani absolvování kurzu záchranářů nebylo automaticky důvodem ke zvýšení osobní třídy. O zvýšení osobní třídy vždy rozhodovala a vyšší třídu udělovala kvalifikační komise. Žalobce měl 6. osobní třídu, pracovní smlouvu měl uzavřenu na profesi horník-dělník a pracoval v rozmezí 5. až 8. pracovní třídy.

Krajský soud dále zjistil průměrné výdělků v doporučených zaměstnáních a v odůvodnění rozsudku tyto částky konkrétně uvedl.

Ke zjištění zdravotního stavu žalobce v roce 1993 byl vypracován posudek Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (dále jen „IPVZ“). Úkolem znalců bylo odpovědět na tyto otázky soudu:

- 1) Jaký byl zdravotní stav žalobce v roce 1993 a jaký byl rozsah jeho zdravotních předpokladů pro výkon možných rekomandovaných zaměstnání v dole k datu vydání napadeného rozhodnutí.
- 2) Zda a v jakém rozsahu mohla být v tomto období v doporučených zaměstnáních využita jeho odborná a úzce zaměřená kvalifikace horníka-raziče.
- 3) Zda takovéto zaměstnání by bylo přiměřené jeho dřívějším schopnostem a společenskému významu dosavadního zaměstnání.

Na první otázku znalecký kolektiv odpověděl tak, že s odkazem na dostupnou zdravotnickou dokumentaci vyjmenoval choroby žalobce k roku 1993 v podstatě shodně s posudkovými komisemi MPSV a znalkyní MUDr. V. Pro tato zdravotní postižení byl žalobce neschopen prací s vibrujícími nástroji, v chladu a ve vynucených polohách. Byl však schopen ze zdravotních důvodů vykonávat práce v podzemí dolu při zachování uvedených omezení.

Na druhou otázku odpověděl tak, že podle pracovní smlouvy žalobce pracoval jako horník-dělník a vykonával práce v 5. až 8. pracovní třídě, tedy nejen práci horníka-raziče nebo předáka. Žalobce vykonával celou řadu hornických činností a ze zdravotních důvodů pouze nemohl pracovat s vibrujícími nástroji. Naproti tomu mohl uplatnit získané dovednosti, a to znalost hornického prostředí, pohyb a podmínky práce v podzemí, uplatňované výrobní postupy apod. Kvalifikace báňského záchranáře nebyla zdravotním stavem vůbec ovlivněna, protože se při ní nepoužívají vibrující nástroje. Uzavřel, že žalobcem získaná kvalifikace mohla být využita při celé řadě profesí vykonávaných v podzemí dolu, jejichž příklady byly rekomandovány jak posudkovými orgány, tak znalkyní MUDr. V.

Třetí odpověď konstatoval, že zaměstnání vykonávané v podzemí dolu nebylo nikdy považováno ze zcela nepřiměřené dosavadnímu zaměstnání horníka a jeho společenskému významu. Připouští, že v konkrétních případech však mohlo jít o zaměstnání méně kvalifikované.

Z předchozích posudků krajský soud zjistil toto:

Posudková komise MPSV v Hradci Králové dne 15. 6. 1994 konstatovala klinické zlepšení základního onemocnění – profesionální traumatické vasoneurósy a existenci dalších onemocnění – oboustranný syndrom karpálního tunelu, oboustranný cervicobrachialní syndrom, spondylosu C páteře s počínající osteochondrosou C 6/7, počínající oboustrannou radiální epicondylitidu. Uzavřela, že s těmito změnami není schopen vykonávat dosavadní zaměstnání horníka raziče, ani práci s vibrujícími nástroji, v chladu a vlhku s přetěžováním horních končetin. Naproti tomu práce v podzemí ze zdravotních důvodů není kontraindikována. Jako vhodné pracovní zařazení bez rizika vážného zhoršení

zdravotního stavu doporučila zaměstnání stělmistra, požárního preventisty, prachoměřiče apod. Tato zaměstnání označila za ne zcela společensky nepřiměřená dosavadnímu zaměstnání. Žalobce označila za částečně invalidního podle § 37 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb.

Znalkyně MUDr. V, která však není oprávněna činit kvalifikovaný závěr o existenci či neexistenci invalidity, v posudku ze dne 14. 5. 1995 nevyloučila možnost výkonu rekomandovaných zaměstnání (lokomotivář, plynoměřič apod.). Uvedla, že bezpodmínečné přerazení na povrch nebylo nutné. Rovněž nepřipustila možnost práce raziče a práce s vibrujícími nástroji.

Posudková komise PMSV v Hradci Králové v doplňujícím posudku ze dne 6. 1. 1998 setrvala na svém předchozím posudkovém závěru. Uvedla, že otázka společenské nepřiměřenosti ve vztahu k zaměstnání horníka mohla být v té době individuálně zvažována pouze v některých případech, kdy byl horník pracující v podzemí dolu se zařazením nejméně v 7. kvalifikační třídě přerazen k výkonu práce na povrchu a kdy byla práce v podzemí u něho ze zdravotních důvodů kontraindikována. Při výkonu rekomandovaných zaměstnání v podzemí dolu mohl žalobce alespoň částečně využít své kvalifikace horníka-raziče nebo člena báňské záchranné služby.

Posudková komise MPSV v Ostravě v posudku ze dne 10. 9. 1998 uvedla, že za dosavadní zaměstnání žalobce považuje profesi horníka-dělníka v 6. kvalifikační třídě. U žalobce nešlo o tak odborně a úzce zaměřenou kvalifikaci, která by nemohla být využita v uvedených důlních profesích ani v zaměstnáních na povrchu. Doporučená zaměstnání jsou zcela přiměřená dřívějšímu zaměstnání, schopnostem a společenskému významu dosavadního zaměstnání žalobce. Dospěla k závěru, že přiznání plné invalidity bylo posudkovým omylem v důsledku více pochybení, kterých se OSSZ v Trutnově při zjišťovací prohlídce dopustila. K datu vydání napadeného rozhodnutí došlo k mírnému zlepšení profesionální traumatické vasoneurósy, nezměnil se syndrom karpálních tunelů se středně těžkým postižením.

Krajský soud hodnotil provedené důkazy jednotlivě i v jejich souhrnu a dospěl k závěru, že žaloba není důvodná. Soud vycházel při hodnocení důkazů z předložených posudků. Závěry těchto posudků jsou shodné v tom, že v době vydání napadeného rozhodnutí byl žalobce toliko částečně invalidní podle § 37 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb.

Při jednání před Vrchním soudem v Praze účastníci řízení konstatovali, že mezi nimi nejsou pochybnosti o důvodnosti přiznání tzv. stavovského invalidního důchodu v roce 1990. Toto tvrzení krajský soud učinil nesporným a nezabýval se dále otázkou posudkového omylu při uznání stavovské invalidity v roce 1990.

Krajský soud dospěl k závěru, že se u žalobce nedá hovořit o jeho jednoznačném zařazení do 8. pracovní třídy, neboť ze mzdových listů vyplývá, že v rozhodném období (1988 - 1990) byl zařazen do 6. kvalifikační (osobní) třídy.

Konečné rozhodnutí krajský soud opřel o závěry posudku IPVZ, který provedl rozsáhlou rekapitulaci hodnocení zdravotního stavu žalobce předchozími posudkovými orgány a odpověděl na otázky zadané soudem, z nichž lze učinit oprávněný závěr o správnosti a zákonnosti napadeného rozhodnutí.

Soud se rovněž vypořádal s námitkami žalobce proti posudku IPVZ a uzavřel, že měl provedenými důkazy za dostatečně prokázané, že napadené rozhodnutí bylo vydáno v souladu se zákonem, odpovídá skutečnému stavu věci a proto podle ust. § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) žalobu zamítl.

Kasační stížnost je opřena o ust. § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s.

Žalobce uvádí, že se nelze zabývat otázkou tzv. posudkového omylu a je nutno vycházet z předpokladu, že dávka byla v roce 1991 přiznána právem. Proto bylo třeba zkoumat a zjistit, zda zanikl nárok na dávku ve smyslu ust. § 96 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. V řízení bylo postupováno nezákonně, protože krajský soud měl právně posuzovat otázku, zda k zániku nároku na dávku skutečně došlo.

V dalších námitkách se žalobce soustředil na znalecký posudek IPVZ. V něm v podstatě opakuje námitky, které již vznesl v řízení před krajským soudem.

Žalobce navrhl zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci krajskému soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti navrhla její zamítnutí.

Nejvyšší správní soud, vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.), posoudil věc takto:

V projednávané věci jde o posouzení, zda k datu vydání napadeného rozhodnutí žalované byly splněny podmínky pro odnětí plného invalidního důchodu (tzv. stavovského důchodu) žalobci.

Tento druh důchodu bylo možno podle ust. § 29 odst. 2 písm. c) tehdy účinného zákona č. 100/1988 Sb. přiznat občanovi, jestliže pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav je sice schopen vykonávat soustavné zaměstnání, avšak jen zcela nepřiměřené jeho dřívějším schopnostem a společenskému významu dosavadního zaměstnání.

Podle ust. § 96 odst. 1 téhož zákona, zanikl-li nárok na dávku, nebo zjistí-li se, že dávka byla přiznána neprávem, dávka se odejme.

Krajský soud soustředil dokazování na otázku, zda žalobce byl v době napadeného rozhodnutí schopen vykonávat práci, která by nebyla zcela nepřiměřená jeho dřívějším schopnostem a společenskému významu jeho dosavadního zaměstnání. Proto pomocí několika posudků posudkových komisí MPSV a nakonec posudkem IPVZ zkoumal zdravotní stav žalobce ke dni napadeného rozhodnutí. Žádný z těchto posudků nedošel k závěru, že žalobce byl k tomuto datu plně invalidní. Z posudků, zejména ze znaleckého posudku IPVZ vyplývá, že žalobce mohl vykonávat řadu zaměstnání, která jsou demonstrativně uvedena, a která nelze označit za zcela nepřiměřená dřívějším schopnostem žalobce a společenskému významu jeho dosavadního zaměstnání.

Z obsahu soudního spisu i z odůvodnění napadeného rozsudku je podle názoru Nejvyššího správního soudu mimo pochybnost, že krajský soud prováděl dokazování (vázán pokyny zrušujících rozhodnutí Vrchního soudu v Praze) k posouzení, zda žalobcův nárok na dávku (na stavovský důchod) zanikl a dospěl k závěru, že tomu tak bylo, protože zdravotní stav žalobce v době vydání napadeného rozhodnutí mu umožňoval vykonávat práce nikoli zcela nepřiměřené jeho dřívějším schopnostem a společenskému významu jeho dosavadního zaměstnání.

K námitkám žalobce proti znaleckému posudku IPVZ Nejvyšší správní soud uvádí:

Tento znalecký posudek soud včas před jednáním doručil zástupkyni žalobce, která vznesla proti jeho obsahu námitky a při jednání navrhla výslech zpracovatele posudku

za účelem objasnění rozporů v něm. Krajský soud pak požádal zástupkyni žalobce, aby ve lhůtě tří týdnů zformulovala konkrétní otázky, které by měl znalec zodpovědět, tak aby se na jejich odpovědi, vzhledem k obsáhlosti posudku, mohl včas před nařízeným jednáním připravit. Na tuto žádost zástupkyně žalobce nereagovala, a to ani po urgenci soudu. V písemném závěrečném návrhu později uvedla, že trvá na výsledku znalce, má však za to, že není povinna zadat otázky znalci ani soudu před jednáním. Uvedla, že „Jedině bez přípravy, pokud by znalec musel odpovědět při jednání, máme předpoklad, že by posudek mohl být objektivně upřesněn.“ Při jednání dne 17. 2. 2005 odůvodnila svoji nečinnost svým zdravotním stavem.

Soud při tomto jednání dne 17. 2. 2005 sdělil, že navržené důkazy (tedy ani výslech znalce) nebudou provedeny (§ 52 odst. 1 s. ř. s.) a ve věci rozhodl. V odůvodnění rozsudku k této části krajský soud uvedl, že nepovažoval znalecký posudek za chybný, účelový a v rozporu se zdravotní dokumentací. Proto také nepovažoval za nutný výslech znalce, a proto po právu učinil dotaz na zástupkyni žalobce, v jakém směru konkrétně žádá doplnění znaleckého posudku. Zástupkyně žalobce na tuto žádost nereflektovala, proto soud navržený důkaz neprovedl (§ 52 odst. 1 s. ř. s.).

Podle názoru Nejvyššího správního soudu procesní postup žalobce v řízení před krajským soudem, kterým se připravil o možnost výslechu znalce před soudem, nemůže v řízení o kasační stížnosti vést k tomu, že by se znovu k této otázce otevřelo dokazování.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že zaměstnání, která mohl žalobce vykonávat, nemohla být nikdy nepřiměřená jeho dosavadnímu zaměstnání, protože všechny provedené posudky prokázaly, že se má vystříhat prací s vibrujícími nástroji, ale nikdy nebyly vyloučeny všechny práce v podzemí. Pro nárok na invalidní důchod je podstatné, že žalobce mohl takové práce vykonávat, nikoli to, zda zaměstnavatel taková zaměstnání k dispozici.

Nejvyšší správní soud tedy kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Výrok o náhradě nákladů řízení vychází z ust. § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. Žalobce ve věci úspěch neměl a žalované náhradu nákladů řízení nelze přiznat.

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. října 2006

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu

